

Nem akarom közhellyel kezdeni, ezért néhány hellyel kezdeném.

Lent - Fönt,
Bent - Kint,
Itt, - Ott.

Aki lent van a földön, afelett fönt ott van az ég. Aki felment a hegytetőre azelőtt lent ott a táj. Aki megjárta a poklok kínjait az alántról jött fel a földre, ha túlélte az alvilági utazást. Akit a tenger közepén bent hánynak a szelek, az a kinthagyottakra gondol, hogy erejét összeszedve kijusson. Aki a parton vár reményteli kínok között azt lesi jön e már, aki kint van a viharos vízen. Aki tehetetlenségében itt majd megőrül inkább lenne ott, hogy segítsen amannak, erejét megfeszítve küzdeni, együtt fohászkodni "csak el innen ki a partra óda".

Ezek a helyek "vagy-vagy" helyek

Ami lent van az nincs fönt. ~~Vagy lent van, vagy fönt.~~
Ami bent van az nincs kint. ~~Vagy bent van, vagy kint.~~
Ami itt van az nincs ott. ~~Vagy itt van, vagy ott.~~

Vannak, lehetnek azonban "sem-sem" helyek is.

Mert hol van az, fönt is, sem lent, sem fönt nincs?
Hol van az, ami sem bent sem kint nincs?
Hol van az, ami sem itt, sem ott nincs?

Vannak tehát "is-is" helyek?

Ahol a lentlevő fönt is van, ahol a bentlevő kint is van, ahol az ittlelevő ott is van. A kiállítóhelyek ilyen "is-is" helyek.

A tények és a remények metafizikája, az egyszerre két helyen levés valósága van lent is, bent is, itt is.... velünk e kiállítóteremben, miközben mi fent is, kint is, ott is... vagyunk, ahol a kiállított művek valójában vannak. A térbeli hely-nyelvi hely. Aki nézi, aki megállapítja, aki minősíti annak a nézőpontja válik nyert, helyi tényé, miközben más nézőpontok is vannak, sőt a nézők és a helyek is változnak időben, minőségben, fontosságban. A "mű" ami engem elragad a hétköznapi forgatagából e helyről, magával visz oda, ahol valójában a "mű" van, ahová valójában tartozik a

nyelvileg megnevezhető (fizikai helyről, a gondolatilag értelmezhető metafizikai helyre.

Ami fizikai és egykor volt az ma már nem az ami volt, vagy lennie kellett. Ami fizikai és ma van az még nem az amivé válni fog, vagy válnia kell. Az ami metafizikai és van az nem lent és bent és itt és most van, de nem is fent és kint és ott és akkor van.

Van tőlünk független létezése a dolgoknak, van tőlünk független mindsége, helye, értéke és lényege is a dolgoknak, mert ha nem lenne mi sem lennénk itt. Az egyszerre két helyen levés metafizikája, a tények és a remények valósága egy kiállítás.

Ahol a fizikai is és a metafizikai is jelen van. A fizikai metafizikaiként, és a metafizikai fizikaiként is.

Itt vannak előttünk a szobrok, itt vannak a rajzok, itt vannak a művek. Lent, fönt, bent, kint, itt, ott, most és akkor. Térben és időben és téren és időn kívül egyszerre.

Méretükkel, formájukkal, alakjukkal találkozunk elsőként. Felületeikkel azokkal a mesterien cizellált rajzokkal, amelyek a fényben eltüntetik a valódi tömeget és felületet, amelyek révén képzetes terekbe képzetes világokba juthatunk el segéd-szerek komputer és high-tech nélkül. Olyan térbeli élményhez jutunk, amelyről mindig is tudtuk, hogy van, de amelyről nem is sejthettük, hogy ilyen és megláthatjuk. Mint a hologram a maga velünk forgó virtuális terével, úgy teszi próbára a figyelmünket a polírozott krómacél eltűnő felülete és a fényben kibontakozó velünk forgó fényrugók hurkainak pszeudo-terei. Ezt a teret nem a szemünk látja és vetíti befelé, ezt belül tapasztaljuk és vetítjük kifelé.

A művek, mint egykor volt civilizádók gnómonjai kiemelnek bennünket az időből. Nem itt tévő forgószelek és pörgettyűk állnak előttünk megfagyottan, vagy talán pörögnek egy másik idődimenzióban. De mindenkép ..a szent" és "a profán" kettősségében a vagy-vagy, a sem-sem, egész pontosan az is-is minőségként fizikai és metafizikai élményként vannak jelen. Egy centrumra szervezett koncentrikus formák torlódása, vagy több centrum közötti vonulás örvénylő sodrása, fázisképek, elemek, lényegek egyszerre egy helyen levésének mozdulatlan koreográfiája. A kiállító terem fizikai nyüzsgésében álló metafizikal szigetek ezek a művek. Tálalozunk rajzokkal tervekkel és még meg nem valósult munkákkal. A rajzok által kerülünk oda és akkorba, ahol és amikor állna a mű, ahol és amikor bejárhatnánk egy drámai teret egy beavatási szentélyt, egy profán liturgia fő tengelyeinek metszéspontjában beleborzongva tér és az idő végtelenségének megragadhatatlanságába. A feszültségteli ígéretekkel terhelt lét szerkezete, a fájdalmas reménységek rituális tere a centrális állandósága és a tengelyesség dinamizmusa egyszerre ható követelményei szerint megkomponált örvénylő körök, sodródó négyzőgek, metsződő tengelyek, végtelenbe tartó irányok, megsokszorozott szférák és témegyedek helyei közt vándorlunk.

A kezdet és a vég közé bezárt létünk ténye, elménk és képzeletünk korlátolt mozdulatlansága a korlátlanság felé tehető elmozdulás várakozása és a reménysége által lesz elviselhetővé.

Ahol a tények és a remények egybeesnek, az egy szabályos hely, az egy idő nélküli hely. Ott nincsen értelmezve a vagy-vagy választása, nem okos a sem-sem állítása és nem jelent

semmit az, hogy is-is. Az időtlen tökéletesség az önmagába bezárt kör egyetlen középponttal.

De azért vagyunk képesek a kör tökéletessége (felől egyáltalán gondolkodni, mert a kör fizikailag nem létezik. Minden fizikai kör egy remény, a metafizikai tény létezésébe vetett bizalom illékony kivetülése. A vízbe pottyanó kavics vetette koncentrikus hullámgyűrűk, a hold udvara, a zivárvány már majdnem-kör illúzlók illékony közegek, párák és ködök által kirajzolódó metafizikai tények kép-(zet)-el. De amint láttunk már kört darabban, szeletben, romokban és láttunk már kört hosszú árnyékokat vetni vagy ellipszissé torzulni a térbeli rövidülésben, akként nyugszunk meg a torzulás, a roncs, a vetület láttán, s bízunk a hibátlan, az ép és a szép metafizikai létezésében.

A térben és időben való tökéletlenség izgalma, a tények és a remények kalandja, a valahonnan valahová jutásnak az ígérete fontosabbá avatja számunkra a töredéket, a szabálytalant, a "tér-idő-beli" vetületet, az "ellipszist", a zárt, önmagába visszatérő sinus-vonalat, amelynek tudvalevő két szerkesztési középpontja van és egy hossz tengelye. A metafizikai - az isten - lényegről valamit megsejteni engedő művekben inkább találkozunk "tér-idő-beli" vetületekkel "ellipszisekkel", mint "tér-időn-kívüli" ideális tárgyakkal, "körökkel".

Miért van ez?

Lehetne odavetni, hogy az "organikus" és a "racionális" formák ellentéte miatt, a "tér-idő"-be, a mulandóságba vetettségünk miatt..., stb.

Vagy igen, vagy nem. Sem igen, sem nem. Igen is, nem is. Ami inkább ide tartozik: minap beszélgetvén szobrászunkkal -- szó esett épp a holdról, a napról, a sötétről, a fényről és még sok fontos dologról, no meg az "ellipszisekről" is, ama kétcentrumú görbékről, melyek egyik szabályosan unalmasabb, vagy inkább nagyon ritka esete a kör.

Szebbet és jobbat mondott erről, mint amit valaha matematikai és geometriai könyvekben leírtak. Valahogy így: "A földpálya és a nappálya is ellipszisek. A földpálya egyik gyújtópontjában van a Nap. A holdpálya egyik gyújtópontjában van a Föld... Na de mi van a másik gyújtópontjukban?... A mozgásnak értelmet adó, a pályán tartó tömeg -- Nap, Föld -- képzetes tükörképe."

A másik gyújtópont metafizikai hely -- teszem hozzá én a mű lényege. A pályán tartó tömeg -- a tőle való időbeli távolodás révén rendre előbukkanó felerősödő és kivetülő -- reménybeli tükörképe. Az a hely, amihez közeledve az ott "itt"-re" vált és ahonnan az "ottnak" az itt miatt ismét értelme lesz. A másik gyújtópont az a metafizikai hely, ahol a fizika törvénye ismét érvényre jut, ahol a létezés erőteret vált. Amihez közeledve a metafizika vonzásában, s amitől távolodva a fizika gravitációja által van mozgás.

Végül, de nem utolsósorban egy közhelyes fordulattal; Engedjék meg Hölgyeim és Uraim! Engedd meg Ágnes! Hadd bíbelődjek még egy kicsit a neveddel.

Akit csak nem "nagyjózsinak" hívnak, annak gimnazista korában már nyilván mindenféle kontextusban előfordult a neve. Idétlen kamaszok és még-idétlenebb tanárok számtalanszor

csináltak viccet a nevéből. Így mindnyájan jártunk már azt hiszem.

De én most nem akarok viccelni.

A "Nomen est omen" latin mondás - miszerint "a név a végzet" - bátorít erre, s magam is ezzel bátorítom magamat - ha már a régi rómaiak megmondták, csak lehet benne valami.

A Péter név, mint tudjuk, azt jelenti kőszikla.

Az Ágnes név egyes verziók szerint az Agnus (áldozati) bárány szóból, mások szerint az érintetlen leány jelentésű szavakból ered. Mindenképpen gyengéd a jelentése.

A név a végzet. Az erő, a mozdíthatatlanság, az időtlenség metaforája egy személyben a gyengédség, a kiszolgáltatottság, a múlékonyság metaforájával.

Vagy-vagy..., nem semmiképpen.

Sem-sem..., nem semmiképpen.

Is-is..., igen. A fizikai és a metafizikai egyszerre, egy helyen levésének értelmében.

Kőszikla is áldozati bárány is egyszerre. Kettős szubsztanciával bír, mint egy magasabb matematikai képlettel leírható gyönyörű görbe.

Hiszen Péter Ágnes egyszerre bizonyít erőt és gyengédséget. Mesterként bánik a nehéz és durva anyaggal hegeszt, csiszol védőálcában, bőrkötényben, azbeszt kesztyűben mint egy vasmunkásnő és políroz, fényez, illeszt cizellál, tervez, rajzol mint egy ékszerész. Homokból, fényporból és fényből, de mindezekén túl a bársonyos sötétből és csendből sző regéket, öltöztet fel titokzatos bálványokat, beavatási szentélyeket állít, és azokban kínálkozik fel áldozati bárányként maga, mint a rejtett törvény a kristálytisza képletben, annak a bizonyos ellipszisnek a másik tükörkép-gyújtópontjában.

Budapest, 2000. március 2-án

Sólymos Sándor, építész, filozófus